

نقش تحریم های هوشمندانه در توقف نقض حقوق بشر

(محمد پروین)

mparvin@mehr.org

ایرانیان برون و درون مرز به دلایل گوناگون از ابزار تحریم برای ایجاد فشار بر رژیم اسلامی بهره ای نگرفته اند. جدا از انگیزه های بسیار متفاوت، استدلال همه این افراد و گروه ها بر این قرار دارد که فشار تحریم اقتصادی بیشتر بر مردم ایران خواهد بود و بعنوان مثال از نتایج اسف بار تحریم در عراق و کوبا نام میبرند.

طرفداران و لابی گران رژیم اسلامی تا توانسته اند با اتکا بر مثال های بی موردی چون کمبود شیر خشک و داروی بچه به این توهم دامن زده اند و توانسته اند یکی از ابزار موثر مقابله با رژیم اسلامی را از دست مخالفان رژیم خارج کنند. مخالفان رژیم اسلامی هم بعلت ضدیت با تحریم در واقع به حامیان رژیم در خلع سلاح خود کمک کرده اند. بهمین دلیل است که تلاشهای انجام شده بسیاری از افراد برای ایجاد اتحاد و اتفاق در برون مرز اصلا معلوم نیست بخاطر چه هست؟ افشاگریهای مربوط به نقض حقوق بشر و جنایات رژیم جز اینکه مایه نوشتن بیانیه ای، انشائی، شعری و یا بر پا شدن مجالس سوگواری شود راه بجائی نبرده است. اگر از این طیف، از به اصطلاح چپ گرفته تا راست، بپرسید که اگر موفق شدید تمام مردم دنیا را هم از جنایات رژیم آگاه کنید، از آنها چه میخواهید، جوابی برایش ندارند.

تنها خواست منطقی و عملی که میتوان از مردم دنیا در قبال این افشاگریها داشت اینست که به دولتهایشان، به نمایندگان خود فشار بیاورند که از کمک های اقتصادی و مشروعیت بخشی به عاملان این جنایات خود داری کنند. خواست اعمال تحریمی هوشمندانه در زمینه های اقتصادی و سیاسی، همان چیز است که این بخش از به اصطلاح اپوزیسیون با آن مخالف است و چیزی دیگری هم ندارد که طلب کند. اگر به دهها نمونه از اعلامیه ها ئی که در مورد قتل اکبر محمدی صادر شد نگاه کنید در خواهید یافت که به جز شعار "زندانی سیاسی آزاد باید گردد" حرفی برای گفتن ندارند.

میتوان جامعه جهانی را به چالش طلبید و خواست که در دورانی که قرار است پرونده رژیم اسلامی به شورای امنیت ارجاع شده و مورد تحریم قرار گیرد، خواست آن منحصر به توقف غنی سازی اورانیوم در ایران و انجامش در روسیه نباشد و شرط رعایت حقوق بشر و آزادی تمامی زندانیان سیاسی نیز به آن افزوده شود. ما در گروه مهر اینچنین کردیم و پتیشنی در این مورد تهیه کردیم. اپوزیسیون خلع سلاح شده هم کماکان این ایده را با یکوت کرد.

هدف این نوشته نشان دادن سیمای دروغینی است که به تحریم بخشیده اند و یکی از موثرترین ابزار مبارزاتی علیه رژیم اسلامی را از دسترس مردم ایران خارج کرده اند. برای اینکه به نقش

واقعی تحریم در مبارزه با رژیم های ناقض حقوق بشر پی ببرید از شما دعوت میکنم که به ترجمه متن شهادت دبیر اجرایی دیدبان حقوق بشر در مقابل سنای امریکا در مورد تحریم توجه کنید. او بطور بسیار روشن و قاطع جایگاه تحریم هدفمند و هوشمندانه را در ایجاد فشار بر رژیم های ناقض حقوق بشر تعیین کرده است.

من دو هفته قبل در جستجوی متن لایحه تحریم علیه دولت لهستان به این مطلب برخوردم و برایم بی اندازه جالب بود. جالب از این نقطه نظر که دیدم آنچه که ما در گروه مهر سالهاست در مورد تحریم هوشمندانه و اثرات مثبت آن میگوئیم و بخاطر آن مورد اتهام بوده ایم که این مقوله در محدوده حقوق بشر جا ندارد، دقیقا از طرف یکی از سازمانهای بین المللی حقوق بشر مطرح شده است. این مطلب برایم جالب بود چرا که سازمانهای حقوق بشر بین المللی برخورد بسیار محافظه کارانه ای به دولت ها دارند و اگر موضعی بگیرند، با سنجش همه جوانب امر و همه محظورات تشکیلاتی آنهاست. بیش از پیش هم به این واقعیت پی بردم که اگر ملاک و میزان نگرش ما به مسائل و مقولات مختلف، جهان بینی حقوق بشر باشد، نهایتا رسیدن به یک جمع بندی واحد امری بسیار طبیعی و نشانه درست بودن آنست.

مواضع سازمان دیدبان حقوق بشر کماکان حمایت از اعمال تحریم بر علیه دولتهائی است که بطور سیستماتیک حقوق بشر را نقض میکنند و در این رابطه هفته گذشته در تاریخ ۱۴ اگست خواهان اعمال تحریم بر علیه سران رژیم حاکم بر سودان شد.

نقش تحریم های ایالات متحده در ارتقای حقوق بشر

متن زیر ترجمه گزیده هائی از شهادت آقای کنس راس، دبیر اجرایی دیدبان حقوق بشر [۱] در مقابل کمیته مخصوص سنا در مورد تحریم است که در تاریخ ۸ سپتامبر ۱۹۹۸ با عنوان "نقش تحریم های ایالات متحده در ارتقای حقوق بشر" ارائه شد [۲]:

ملاحظات مربوط به سیاست های تحریم کار ساز

واژه تحریم در برگیرنده مجموعه ای از تنبیه هائیت که میتواند بر رژیم ستمگر اعمال شود و شامل مشروط بودن کمک های تجاری و یا محدودیت روابط تجاری میگردد. تجربه به ما آموخته است که انواع خاصی از تحریم، تحت شرایط خاصی میتواند بالاترین موفقیت ها را در مقابله با نقض حقوق بشر بدست آورد. شماری از دور نماهای سیاسی را میتوان از این تجارب بدست آورد:

تحریمی که مورد حمایت مردم است

روشن ترین انتخاب و سناریو هنگامیست که فعالان حقوق بشر که در جستجوی آزادی هستند از جامعه جهانی خواستار اعمال تحریم میشوند. ایالات متحده باید همچنانکه به ندهای افریقای جنوبی در سال ۱۹۸۶ و لهستان در ۱۹۸۱ گوش فرا داد، به ندهائی که از برمه بلند است نیز گوش کند.

تحریم‌هایی که در عکس‌العمل به درخواست مردم صورت می‌گیرد باعث تقویت و مشروعیت تلاش‌های رژیم تحریم شده بخشیدن به تلاش‌های اعمال‌کنندگان تحریم خواهد شد. حمایت محلی برای اینکه ایالات متحده را بخاطر اثرات منفی اقتصادی مقصر جلوه دهد، خنثی مینماید. معهذا باید توجه داشته باشیم که خفقان شدید میتواند مانع بیان علنی موافقت مردم با تحریم باشد و در این مواقع ممکن است لازم باشد که بدون اعلام حمایت محلی عمل کرد.

تحریم‌های هدفمند:

ما حامی تحریمی هستیم که هدف مند باشد و برای این طراحی شده باشد که بیشترین اثر را بر رژیم ستمگر داشته و آنرا از ابزار و وسائل ستمگری محروم نماید و در عین حال اثرات منفی وارده بر مردم عادی را به حداقل برساند.

اولین مرحله تحریم، عدم فروش اسلحه و کمک‌های نظامی است که امکانات بیشتری در اختیار رژیم‌های بیرحم برای نقض حقوق بشر میگذارد.

ما بطور اخص خواهان استفاده از تحریم‌های هوشمندانه هستیم که تصمیم‌گیران رژیم را مورد هدف قرار میدهد و اجازه نمی‌دهد که بار فشار به مردم عادی منتقل شود. این نوع تحریم شامل مسدود کردن سپرده‌های رهبران دولت و عدم اعطای ویزا و اقامت به این افراد میباشد. از انواع دیگر تحریم هوشمندانه محاکمه سران جنایتکار میباشد.

زمانیکه این تحریم‌ها کافی نباشد، ما حامی محدودیتهای خاصی بر کمک‌های اقتصادی به رژیم‌هایی که بطور سیستماتیک حقوق بشر را نقض میکنند هستیم. مجدداً می‌گوییم که قطع این کمک‌ها مگر در حالتی که مستقیماً به نفع مردم باشد، در ماده ۱۱۶ لایحه کمک‌های خارجی تصریح شده است [۳]. از دیگر تحریم‌ها، محروم کردن دولتهای جبار از وام‌های بانک جهانی میباشد که وسیله دیگری برای محروم کردن این رژیم‌ها از ابزار سرکوب میباشد. ماده ۷۰۱ لایحه موسسات مالی بین‌المللی [۴] از مسئول اجرایی ایالات متحده در بانک جهانی میخواهد که رای منفی بدهد. البته، موسسات مالی بین‌المللی بهترین تریبون در چنین حالتی برای اعطای وام‌هایی برای ایجاد حرکت بحول تحریم هستند.

زمانیکه ما اعمال محدودیتهای اقتصادی بر رژیم‌های ستمگر را طلب میکنیم، همواره تشویق میکنیم که کمک‌ها و بطور اخص کمک‌های لازم برای تامین احتیاجات انسانی و یا ارتقای توسعه اقتصادی در بخش‌های محروم جامعه، از طریق نهادهای غیر دولتی انجام شود. تابستان گذشته، دولت امریکا بعد از قطع کمک به دولت کامبوج، این استراتژی را بطور پیروزمندانه برای رساندن کمک به مردم کامبوج بکار گرفت.

تحریم سازگار با حقوق بشر

ما مخالف تحریم‌هایی هستیم که خود ناقض معیارهای حقوق بشر بین‌المللی و قوانین بشر دوستانه است. بنابراین، ما مخالف محدود کردن کمک و یا تجارتي هستیم که برای تامین احتیاجات اساسی انسان نظیر غذا، مسکن، لباس، وسائل نظافتی و پزشکی باشد، بخصوص هنگامی که این اقدامات اساس حقوق اقتصادی را نقض کنند و یا اینکه استفاده از گرسنگی و انواع مشابه آنرا بعنوان نوعی از مبارزه بکار گیرند. همچنانکه اخیراً پرزیدنت کلینتون یاد آور شد، غذا را نباید بعنوان

اسلحه ای برای اثر بخشی بر ملت ها بکار گرفت. تحریم های عمومی ابزار بیرحمی هستند که میتوانند عواقب انسانی معکوسی بیار آورند. اگر این نوع تحریم ها زمانی بکار گرفته شد، اعمال آنها باید به دقت تحت نظر گرفته شود و تمهیداتی بیاندیشند که احتیاجات اولیه مردم عادی بر آورده شود. تلاشی که در مورد تحریم عراق تحت عنوان "نفت برای غذا" در جریان است از این نوع میباشد.

ما با تحریم هایی که کمک، فروش و یا مبادله افکار و عقاید را ممنوع سازد نیز مخالف هستیم. ما بطور کلی موافق تحریم هایی که معیار های بین المللی را نقض کنند و حقوق مردم عادی را در مورد سفر، صحبت و ارتباط با مردم کشور های دیگر محدود کنند نیستیم. منتها، از محدودیت اعطای ویزا به مسئولان رژیم های ستمگر حمایت میکنیم چرا که پذیرش آنها در خارج در حکم مشروعیت بخشی به رفتار آنها خواهد بود.

تحریم هایی که شرایط روشنی دارند

ما در یافته ایم که موثرترین تحریم ها آنهایی هستند که مشروط به مطالبات مشخصی میشوند. تحریم ها باید بر اساس اصول باشند و نه مقاصد سیاسی و این باید منعکس در شرایطی باشد که ریشه در معیار ها و استانداردهای بین المللی دارند و اگر بر آورده شوند باعث برداشتن تحریم بشوند.

مثالی که اغلب در این مورد ارائه میشود تحریم تدریجی بود که در دوران دولت ریگان در عکس العمل به حکومت نظامی در لهستان اعمال شد. این تحریم ها در قبال قدم های مثبتی که دولت لهستان برداشت و شامل آزادی زندانیان سیاسی و لغو رسمی حکومت نظامی میشد، بتدریج برداشته شد.

از طرف دیگر ما با تحریمی که در حال حاضر بر کوبا اعمال شده مخالفیم چرا که برخورد "همه چیز یا هیچ چیز" است و بدون وعده هیچ نوع تخفیفی در تحریم ها و بدون اعطای پاداش هایی در قبال پروسه دموکراتیزه کردن و احترام به حقوق بشر، قرار است تا زمانیکه دولت عوض شود ادامه داشته باشد.

در مورد برمه، ما مخالفت خود را با سرمایه گزاریهای خصوصی، وابسته به نقض حقوق بشر در زمینه های خاصی نظیر اعمال کار اجباری در مقیاسی وسیع از طرف دولت نظامی برمه و توسعه های زیر بنایی برای جلب توریست و سرمایه گزاری ابراز کرده ایم. ما معتقد نیستیم که ایالات متحده یا کمپانیهای خارجی باید مستقیما و یا غیر مستقیم از منافع حاصل از کار اجباری بهره بگیرند.

زمانیکه تحریم بطور روشن و منطقی و بر اساس معیار های اصولی اعمال شود، میتواند هم بعنوان چماق و هم هویج مورد استفاده قرار بگیرد و احتمال بیشتری وجود دارد که نتایج مورد نظر را حاصل کند. برای اینکه چنین برخوردی به نتیجه برسد، تمام موسسات دولت امریکا و دیگر دولتهای تحریم کننده باید بطور مداوم برای بر آورده شدن شرایطی که منجر به برداشتن تحریم خواهد شد تلاش کنند. علامت دانهای مختلف و سیاست های دوگانه از تاثیر تحریم ها خواهد کاست.

تحریم های همگانی در مقایسه با تحریم های یکجانبه

ما تحریم های دستجمعی را ترجیح می‌دهیم چرا که موثرتر هستند و مشروعیت بین‌المللی وسیع‌تری ایجاد می‌کنند. منتها صراحتاً باید بگوییم که ایرادی که بر پاره‌ای از تحریم‌های ایالات متحده وارد است بیشتر از اینکه این باشد که بطور یکجانبه اعمال شده‌اند اینست که در شرایطی و به شکلی اعمال شده‌اند که مورد عدم پذیرش جامعه جهانی قرار گرفته‌اند. در عین حال، زمانیکه تلاش‌های همگانی ممکن نیست، تحریم‌های یکجانبه می‌تواند برای برجسته کردن ستمگریهای یک دولت مفید باشد و به ایجاد تغییر کمک کرده و مشارکت امریکا در این ستمگریها را از بین ببرد. بعنوان مثال، ما از تحریم‌های یک‌جانبه اعمال شده بر سودان که شامل ممنوعیت تجاری باشد که اخیراً اعمال شد حمایت می‌کنیم. از آنجائیکه میزان تجارت امریکا با سودان محدود بود، تحریم اقتصادی اثر چندانی بر مردم سودان نداشت ولی در عین حال این تحریم‌ها پیام روشنی به دولت سودان دادند که علیرغم تبلیغاتش، ارتباط با ایالات متحده برایش ارزشمند است.

تهدید به تحریم یکجانبه و یا اعمال آن می‌تواند کشور‌های دیگر را هم برانگیخته کند که به تحریم بپیوندند و یا اینکه فرم‌های دیگر فشار دیپلماتیک و اقتصادی را که منجر به یک تلاش همه‌جانبه شود بکار گیرند. برمه یکی از این نمونه‌ها می‌باشد.

یادداشت‌ها:

- 1) Kenneth Roth, Executive Director, Human Rights Watch
- 2) [The role of U.S. sanctions policies in promoting human rights](#)
- 3) Foreign Assistance Act
- 4) International Financial Institutions Act